

XÂY DỰNG VÀ ĐÁNH GIÁ BƯỚC ĐẦU MÔI TRƯỜNG KHÁM PHÁ KHOA HỌC THEO MÔ HÌNH REGGIO EMILIA CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI

PHẠM THỊ HOÀI THỊNH
HVCH ngành Giáo dục học, Đại học Trà Vinh

Nhận bài ngày 15/8/2026. Sửa chữa xong 16/9/2026. Duyệt đăng 23/9/2026.

Abstract

This study develops and provides an initial evaluation of a Reggio Emilia-based science exploration environment for preschool children aged 5–6 at Cau Quan Private Preschool, Tan Hoa Commune, Vinh Long Province. Thirty children from Lá 1 Class were observed to document their participation during the implementation and adjustment of the environment. The study focused on organizing an open learning space, providing diverse learning materials, arranging appropriate resources, and documenting children's exploration processes. The initial findings indicate that the environment supported children in selecting and interacting with materials, conducting experiments, exchanging ideas, and expressing their exploration outcomes. As the study was conducted at a single educational institution, its findings are primarily descriptive and provide a reference for the continued development of science exploration environments in early childhood education.

Keywords: Children aged 5–6, documentation in early childhood education, open educational environment, Reggio Emilia model, science exploration environment.

1. Đặt vấn đề

Ở lứa tuổi 5–6 tuổi, trẻ đang trong giai đoạn phát triển mạnh về nhận thức, tư duy và khả năng khám phá thế giới xung quanh. Trẻ có nhu cầu tìm hiểu các sự vật, hiện tượng gần gũi trong cuộc sống thông qua quan sát, trải nghiệm và tương tác trực tiếp với môi trường. Những câu hỏi, thử nghiệm đơn giản và cách trẻ tìm kiếm lời giải thích cho các hiện tượng xảy ra xung quanh là biểu hiện của quá trình hình thành tư duy khoa học ban đầu. Vì vậy, hoạt động khám phá khoa học trong giáo dục mầm non không chỉ giúp trẻ hình thành những hiểu biết ban đầu về thế giới tự nhiên mà còn góp phần phát triển khả năng quan sát, tư duy, đặt vấn đề, giải quyết vấn đề và thái độ tích cực đối với việc học tập.

Trong tổ chức hoạt động khám phá khoa học cho trẻ, môi trường giáo dục giữ vai trò quan trọng trong việc tạo điều kiện để trẻ tiếp cận học liệu, tương tác với các đối tượng khám phá và hình thành hiểu biết về thế giới xung quanh. Một môi trường phù hợp không chỉ là không gian tổ chức hoạt động mà còn định hướng cách trẻ lựa chọn, sử dụng học liệu và thể hiện ý tưởng của bản thân. Thông qua sự tương tác với không gian, nguyên vật liệu và các đối tượng khám phá, trẻ có cơ hội quan sát, thao tác, thử nghiệm, trao đổi và từng bước xây dựng hiểu biết của mình. Do đó, việc xây dựng môi trường khám phá khoa học phù hợp có ý nghĩa quan trọng trong việc hỗ trợ sự phát triển nhận thức của trẻ mầm non (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2021).

Trong giáo dục mầm non hiện nay, hoạt động khám phá khoa học ngày càng được tổ chức theo hướng phát huy tính tích cực và chủ động của trẻ. Thay vì chỉ tiếp nhận những kiến thức có sẵn, trẻ cần được tạo điều kiện để trực tiếp quan sát, đặt câu hỏi, đưa ra dự đoán, thử nghiệm và trao đổi ý tưởng. Đối với trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi, quá trình này không chỉ mở rộng hiểu biết về môi trường xung quanh

Email: phamthihoaitinh@gmail.com

mà còn góp phần hình thành những năng lực ban đầu như tư duy logic, khả năng giải quyết vấn đề, kỹ năng hợp tác và khả năng diễn đạt suy nghĩ. Vì vậy, việc tổ chức môi trường giáo dục phù hợp là yếu tố cần thiết nhằm hỗ trợ trẻ tham gia tích cực vào hoạt động khám phá và hình thành tri thức.

Trong xu hướng đổi mới giáo dục mầm non, việc xây dựng môi trường theo hướng lấy trẻ làm trung tâm ngày càng được quan tâm. Một trong những cách tiếp cận phù hợp là mô hình Reggio Emilia, trong đó trẻ được nhìn nhận là chủ thể tích cực của quá trình học tập và môi trường được xem như “người thầy thứ ba” bên cạnh trẻ và giáo viên (GV) (Edwards et al., 2012). Theo quan điểm này, môi trường không chỉ bao gồm các yếu tố vật chất như không gian, học liệu, nguyên vật liệu mà còn bao hàm các mối quan hệ tương tác giữa trẻ với GV, bạn bè và thế giới xung quanh. Việc tổ chức không gian phù hợp, bố trí học liệu đa dạng, khuyến khích trẻ lựa chọn, thử nghiệm và thể hiện ý tưởng là những yếu tố quan trọng hỗ trợ hoạt động khám phá khoa học. Đồng thời, việc quan sát, lắng nghe và tài liệu hóa hoạt động của trẻ giúp GV hiểu được nhu cầu, hứng thú và cách trẻ xây dựng hiểu biết để có những điều chỉnh phù hợp (Rinaldi, 2006).

Điểm nổi bật của Reggio Emilia không chỉ nằm ở việc xây dựng không gian học tập phong phú mà còn ở cách nhìn nhận trẻ là chủ thể có khả năng suy nghĩ, đặt câu hỏi và thể hiện ý tưởng bằng nhiều hình thức khác nhau. Trong cách tiếp cận này, học liệu và nguyên vật liệu không chỉ là phương tiện hỗ trợ hoạt động mà còn là yếu tố kích thích trẻ quan sát, thử nghiệm và tìm kiếm những cách tiếp cận riêng trong quá trình học tập. Đối với hoạt động khám phá khoa học, việc sử dụng các vật liệu gần gũi, đa dạng và có tính mở giúp trẻ có thêm cơ hội thực hiện thao tác, so sánh, phân tích và chia sẻ những phát hiện của mình với bạn bè, GV.

Việc vận dụng Reggio Emilia trong giáo dục mầm non cần được xem xét phù hợp với điều kiện thực tế của từng cơ sở giáo dục. Các yếu tố như không gian tổ chức hoạt động, nguồn học liệu, cách thức hỗ trợ của GV và mức độ tham gia của trẻ có ảnh hưởng đến việc xây dựng môi trường khám phá khoa học. Vì vậy, nghiên cứu về vấn đề này không chỉ tập trung vào việc bổ sung các yếu tố vật chất mà còn quan tâm đến cách tổ chức, duy trì và điều chỉnh môi trường dựa trên sự quan sát và tương tác thực tế với trẻ.

Tại Trường Mẫu giáo Tư thục Cầu Quan, xã Tân Hòa, tỉnh Vĩnh Long, việc tổ chức môi trường phục vụ hoạt động khám phá khoa học cho trẻ được nhà trường quan tâm trong quá trình chăm sóc, giáo dục trẻ. Tuy nhiên, việc xây dựng môi trường khám phá khoa học phù hợp với các nguyên tắc của Reggio Emilia vẫn cần được nghiên cứu và cụ thể hóa nhằm đáp ứng đặc điểm phát triển và nhu cầu khám phá của trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi. Những vấn đề đặt ra bao gồm cách tổ chức không gian học tập, lựa chọn và khai thác học liệu, tạo điều kiện để trẻ chủ động tương tác với môi trường cũng như vai trò hỗ trợ của GV trong hoạt động khám phá.

Từ những vấn đề trên, việc xây dựng môi trường khám phá khoa học cho trẻ mầm non cần được xem xét ở góc độ toàn diện, bao gồm tổ chức không gian, lựa chọn học liệu, khả năng tương tác của trẻ và vai trò hỗ trợ của GV. Đây cũng là những nguyên tắc có thể vận dụng từ Reggio Emilia, trong đó môi trường được xem là một thành tố quan trọng của quá trình giáo dục, hỗ trợ trẻ khám phá, thể hiện ý tưởng và được điều chỉnh dựa trên nhu cầu, hứng thú, câu hỏi và sự tham gia thực tế của trẻ (Edwards et al., 2012; Rinaldi, 2006).

Xuất phát từ cơ sở lý luận và thực tiễn trên, nghiên cứu tập trung xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia cho trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi tại Trường Mẫu giáo Tư thục Cầu Quan, xã Tân Hòa, tỉnh Vĩnh Long. Trên cơ sở môi trường được xây dựng và đưa vào sử dụng, nghiên cứu tiến hành theo dõi, ghi nhận bước đầu một số biểu hiện tham gia của trẻ trong hoạt động khám phá khoa học, gồm: hứng thú tham gia hoạt động, khả năng chủ động lựa chọn hoạt động, quan sát – đặt câu hỏi – thử nghiệm, hợp tác với bạn và trình bày kết quả khám phá. Kết quả nghiên cứu là cơ sở để xem xét mức độ phù hợp của môi trường được xây dựng, đồng thời đề xuất hướng điều chỉnh, duy trì và hoàn thiện môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia trong thực tiễn giáo dục mầm non.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu được thực hiện trên 30 trẻ lớp Lá 1 tại Trường Mẫu giáo Tư thực Cầu Quan, xã Tân Hòa, tỉnh Vĩnh Long. Đối tượng tham gia nghiên cứu là những trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi đang tham gia các hoạt động khám phá khoa học tại trường. Nghiên cứu tập trung xem xét những biểu hiện tham gia của trẻ trong quá trình tương tác với môi trường khám phá khoa học được xây dựng và điều chỉnh theo mô hình Reggio Emilia. Việc lựa chọn nhóm trẻ này xuất phát từ đặc điểm phát triển của trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi, giai đoạn trẻ có khả năng quan sát, đặt câu hỏi, thử nghiệm và thể hiện suy nghĩ thông qua các hoạt động trải nghiệm với môi trường xung quanh.

Phương pháp quan sát được sử dụng nhằm ghi nhận các biểu hiện tham gia của trẻ trong hoạt động khám phá khoa học ở hai giai đoạn trước và sau khi xây dựng, điều chỉnh môi trường theo mô hình Reggio Emilia. Việc quan sát được thực hiện trong quá trình tổ chức các hoạt động khám phá của trẻ, tập trung vào cách trẻ tiếp cận không gian, lựa chọn và sử dụng học liệu, tương tác với nguyên vật liệu, trao đổi với bạn bè và thể hiện ý tưởng cá nhân. Thông qua quan sát trực tiếp trong các hoạt động thực tế, nghiên cứu nhằm nhận diện những thay đổi bước đầu trong mức độ chủ động, khả năng tương tác và cách thức trẻ tham gia khi môi trường giáo dục được tổ chức theo hướng khuyến khích trải nghiệm và khám phá.

Nội dung quan sát tập trung vào năm tiêu chí gồm: hứng thú tham gia hoạt động khám phá khoa học; chủ động lựa chọn hoạt động; quan sát, đặt câu hỏi và thử nghiệm; hợp tác với bạn; trình bày kết quả khám phá. Các tiêu chí này được sử dụng để ghi nhận những biểu hiện tham gia của trẻ ở hai thời điểm trước và sau quá trình triển khai xây dựng, điều chỉnh môi trường theo mô hình Reggio Emilia. Việc lựa chọn các tiêu chí trên xuất phát từ đặc điểm của hoạt động khám phá khoa học ở trẻ mẫu giáo, trong đó khả năng chủ động tiếp cận đối tượng khám phá, đưa ra câu hỏi, thử nghiệm cách thức giải quyết và chia sẻ kết quả là những biểu hiện quan trọng phản ánh sự tham gia của trẻ trong hoạt động học tập.

Trong quá trình nghiên cứu, môi trường khám phá khoa học được xây dựng, tổ chức và điều chỉnh dựa trên quá trình quan sát sự tham gia thực tế của trẻ. Những biểu hiện về nhu cầu, hứng thú, cách thức sử dụng học liệu, cách trẻ tương tác với bạn bè và phản hồi trước các tình huống khám phá là cơ sở để GV xem xét việc bố trí không gian, lựa chọn nguyên vật liệu và điều chỉnh cách thức hỗ trợ phù hợp. Quá trình này không xem môi trường giáo dục là yếu tố cố định mà là một thành phần có thể được điều chỉnh dựa trên sự tương tác giữa trẻ, GV và các yếu tố trong môi trường học tập. Đây cũng là cách tiếp cận phù hợp với quan điểm của mô hình Reggio Emilia, trong đó GV đóng vai trò quan sát, lắng nghe và hỗ trợ trẻ trong quá trình xây dựng hiểu biết.

Dữ liệu thu thập được tổng hợp và xử lý dưới dạng tỷ lệ phần trăm, mức chênh lệch giữa hai thời điểm ghi nhận nhằm nhận diện những thay đổi bước đầu trong biểu hiện tham gia của trẻ ở các tiêu chí quan sát. Việc phân tích dữ liệu được thực hiện theo hướng mô tả, tập trung làm rõ những biểu hiện thay đổi của trẻ sau khi môi trường khám phá khoa học được xây dựng và điều chỉnh. Cách phân tích này phù hợp với mục tiêu của nghiên cứu là đánh giá bước đầu khả năng hỗ trợ của môi trường giáo dục đối với hoạt động khám phá khoa học của trẻ trong phạm vi một cơ sở giáo dục cụ thể.

Do nghiên cứu được thực hiện trên một nhóm trẻ tại một cơ sở giáo dục cụ thể và chưa có nhóm đối chứng, kết quả nghiên cứu chủ yếu có giá trị mô tả, phản ánh những thay đổi bước đầu được ghi nhận ở trẻ trong quá trình tham gia hoạt động khám phá khoa học sau khi môi trường được xây dựng và điều chỉnh. Những kết quả này không nhằm khẳng định tác động tuyệt đối của môi trường giáo dục mà là cơ sở tham khảo cho việc tiếp tục hoàn thiện cách thức tổ chức môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia trong các nghiên cứu và thực tiễn giáo dục mầm non tiếp theo.

2.2. Nội dung và cách thức xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia

Việc xây dựng môi trường khám phá khoa học cho trẻ 5–6 tuổi được thực hiện theo hướng mở, chú trọng tạo cơ hội để trẻ tiếp cận, lựa chọn và sử dụng môi trường trong quá trình khám phá. Nội dung

xây dựng tập trung vào tổ chức không gian, lựa chọn học liệu, bố trí khu vực trưng bày và tài liệu hóa quá trình tham gia của trẻ. Các yếu tố trong môi trường được sắp xếp linh hoạt, có thể điều chỉnh dựa trên nhu cầu, hứng thú và những vấn đề trẻ quan tâm trong quá trình khám phá (Edwards et al., 2012; Rinaldi, 2006).

Môi trường vật chất được tổ chức với các khu vực phù hợp, trong đó học liệu được bố trí ở vị trí trẻ dễ quan sát, lựa chọn và sử dụng. Bên cạnh không gian trong lớp học, GV có thể khai thác môi trường tự nhiên xung quanh như cây cối, đất, nước và các sự vật gần gũi để tạo cơ hội cho trẻ quan sát, thao tác và trải nghiệm thực tế. Cách tổ chức môi trường cần đảm bảo tính linh hoạt, cho phép GV bổ sung và điều chỉnh dựa trên quá trình tham gia của trẻ.

Học liệu và nguyên vật liệu được lựa chọn theo hướng đa dạng, an toàn và có khả năng sử dụng linh hoạt trong nhiều hoạt động khám phá. GV có thể khai thác các vật liệu tự nhiên, vật liệu tái sử dụng và các dụng cụ hỗ trợ quan sát, thao tác phù hợp với khả năng của trẻ. Việc bố trí học liệu theo hướng mở giúp trẻ chủ động lựa chọn, kết hợp và sử dụng theo ý tưởng cá nhân thay vì chỉ thực hiện theo một cách thức định sẵn.

Bên cạnh môi trường vật chất, khu vực trưng bày và tài liệu hóa được xem là một thành phần của môi trường khám phá khoa học. Các sản phẩm, hình ảnh, bản vẽ, câu hỏi và kết quả thử nghiệm của trẻ được lưu giữ nhằm phản ánh quá trình tham gia, giúp trẻ nhìn lại hoạt động, chia sẻ ý tưởng và tiếp tục phát triển những hướng khám phá mới. Đồng thời, các tư liệu này cũng giúp GV nhận biết cách trẻ suy nghĩ, những vấn đề trẻ quan tâm để điều chỉnh môi trường và bổ sung học liệu phù hợp (Rinaldi, 2006).

Trong quá trình xây dựng và duy trì môi trường, GV giữ vai trò là người thiết kế, quan sát và điều chỉnh dựa trên quá trình tham gia của trẻ. GV cần chú ý đến cách trẻ tiếp cận môi trường, sử dụng học liệu, đặt câu hỏi và thể hiện ý tưởng để có những điều chỉnh phù hợp. Việc tạo cơ hội cho trẻ tham gia vào quá trình lựa chọn, sắp xếp và sử dụng học liệu cũng góp phần tăng cường tính chủ động của trẻ trong môi trường học tập (Edwards et al., 2012; Rinaldi, 2006).

Như vậy, xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia không chỉ tập trung vào việc bổ sung đồ dùng, học liệu mà quan trọng hơn là tạo ra một môi trường mở, linh hoạt, trong đó trẻ được quan sát, tương tác, thử nghiệm và từng bước kiến tạo hiểu biết thông qua quá trình khám phá.

2.3. Điều kiện thực hiện các biện pháp xây dựng môi trường khám phá khoa học

Để triển khai hiệu quả các biện pháp xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia, cần đảm bảo các điều kiện về nhận thức của GV, môi trường vật chất và sự phối hợp trong quá trình tổ chức hoạt động. Các yếu tố này có mối quan hệ tác động qua lại với nhau, trong đó GV giữ vai trò quan trọng trong việc thiết kế, duy trì và phát triển môi trường dựa trên biểu hiện thực tế của trẻ.

GV cần hiểu rõ vai trò của môi trường trong quá trình học tập của trẻ, từ đó chuyển đổi vai trò từ người truyền đạt kiến thức sang người thiết kế, quan sát và hỗ trợ hoạt động khám phá. Trong cách tiếp cận mô hình Reggio Emilia, GV không chỉ là người chuẩn bị các hoạt động có sẵn mà còn là người lắng nghe, quan sát và phản hồi trước những nhu cầu, câu hỏi, hứng thú của trẻ để xây dựng các cơ hội học tập phù hợp. Việc nhận biết cách trẻ tương tác với không gian, học liệu và các đối tượng khám phá là cơ sở giúp GV lựa chọn phương thức hỗ trợ phù hợp trong tổ chức hoạt động.

Bên cạnh nhận thức và năng lực tổ chức của GV, môi trường vật chất cần được chuẩn bị với hệ thống học liệu đa dạng, an toàn và có khả năng sử dụng linh hoạt. Việc lựa chọn, bố trí và bổ sung học liệu cần dựa trên nhu cầu, hứng thú và cách thức trẻ sử dụng trong thực tế, qua đó khuyến khích trẻ chủ động lựa chọn, thử nghiệm và thể hiện ý tưởng cá nhân. Các học liệu không nhất thiết phải là những thiết bị phức tạp mà có thể được khai thác từ những vật liệu gần gũi trong cuộc sống, miễn là chúng tạo điều kiện để trẻ quan sát, thao tác và tìm hiểu các sự vật, hiện tượng xung quanh.

Việc chuẩn bị các yếu tố vật chất và duy trì môi trường khám phá khoa học cần được xem là một quá trình thường xuyên. Không gian học tập và hệ thống học liệu không nên được xem là những yếu tố cố định mà cần được bổ sung, thay đổi dựa trên những biểu hiện, câu hỏi và mối quan tâm của trẻ.

Những sản phẩm, cách thức sử dụng học liệu hoặc vấn đề trẻ quan tâm có thể trở thành căn cứ để GV xem xét việc sắp xếp lại không gian, lựa chọn thêm nguyên vật liệu hoặc thay đổi cách thức tổ chức hoạt động. Điều này giúp môi trường giáo dục luôn phù hợp với đặc điểm phát triển và nhu cầu khám phá của trẻ.

Bên cạnh các yếu tố bên trong lớp học, việc xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia cần có sự phối hợp giữa nhà trường, GV và các lực lượng liên quan nhằm huy động nguồn lực, duy trì không gian học tập phong phú và phù hợp với điều kiện thực tế của cơ sở giáo dục mầm non. Sự phối hợp này góp phần hỗ trợ GV trong việc chuẩn bị học liệu, tổ chức các hoạt động trải nghiệm và duy trì môi trường học tập phù hợp với trẻ.

Như vậy, việc thực hiện các biện pháp xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia không chỉ phụ thuộc vào việc chuẩn bị không gian và học liệu mà còn phụ thuộc vào nhận thức, vai trò tổ chức của GV và sự phối hợp giữa các lực lượng giáo dục. Khi các điều kiện này được đảm bảo, môi trường giáo dục sẽ trở thành yếu tố hỗ trợ tích cực, giúp trẻ tham gia trải nghiệm, thể hiện ý tưởng và từng bước hình thành hiểu biết thông qua hoạt động khám phá của bản thân.

2.4. Thảo luận

Kết quả theo dõi bước đầu cho thấy sau quá trình xây dựng, điều chỉnh và đưa môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia vào sử dụng, các biểu hiện tham gia của trẻ có xu hướng tích cực hơn. Những biểu hiện này được thể hiện thông qua khả năng quan sát, đặt câu hỏi, thử nghiệm, chủ động lựa chọn hoạt động, hợp tác với bạn và trình bày kết quả khám phá. Qua quá trình quan sát 30 trẻ lớp Lá 1, GV ghi nhận nhiều trẻ có sự chủ động hơn trong việc lựa chọn học liệu, tham gia thử nghiệm, trao đổi ý tưởng và chia sẻ kết quả tìm hiểu. Một số biểu hiện như mức độ tham gia hoạt động, khả năng lựa chọn học liệu và sự phối hợp với bạn bè có sự thay đổi theo hướng tích cực so với giai đoạn trước khi môi trường được điều chỉnh.

Kết quả này cho thấy việc tổ chức môi trường học tập theo hướng chú trọng sự tương tác giữa trẻ với không gian, học liệu và nguyên vật liệu có thể hỗ trợ trẻ tham gia tích cực hơn vào hoạt động khám phá khoa học. Khi được tiếp cận với các học liệu đa dạng và cách bố trí phù hợp, trẻ có thêm điều kiện để quan sát, thao tác, thử nghiệm và thể hiện những suy nghĩ ban đầu về các sự vật, hiện tượng xung quanh.

Những biểu hiện tích cực trong khả năng quan sát, đặt câu hỏi và thử nghiệm có thể được lý giải từ đặc điểm của môi trường giáo dục được tổ chức theo hướng mở, trong đó trẻ được khuyến khích tiếp cận học liệu, lựa chọn cách thức khám phá và kiểm chứng những ý tưởng ban đầu thông qua trải nghiệm thực tế. Điều này phù hợp với quan điểm của Reggio Emilia khi xem trẻ là chủ thể tích cực trong quá trình hình thành hiểu biết thông qua sự tương tác với môi trường, GV và bạn bè.

Các yếu tố về không gian và học liệu, việc tổ chức khu vực lưu giữ sản phẩm, hình ảnh và các ghi nhận trong hoạt động cũng góp phần hỗ trợ quá trình khám phá của trẻ. Thông qua việc nhìn lại các sản phẩm, kết quả thử nghiệm và ý tưởng đã được ghi nhận, trẻ có cơ hội chia sẻ suy nghĩ, trao đổi với bạn bè và tiếp tục phát triển những hướng khám phá mới. Đồng thời, các tư liệu thu thập được giúp GV hiểu rõ hơn về cách trẻ suy nghĩ, những nội dung trẻ quan tâm và mức độ tham gia của trẻ để có những điều chỉnh phù hợp trong quá trình tổ chức môi trường giáo dục theo quan điểm tài liệu hóa của Reggio Emilia (Rinaldi, 2006; Edwards et al., 2012).

Đối với khả năng hợp tác, việc sử dụng các học liệu chung và tổ chức một số hoạt động theo nhóm giúp trẻ có thêm điều kiện trao đổi ý tưởng, phối hợp với bạn và cùng tìm kiếm cách giải quyết vấn đề. Tuy nhiên, mức độ hợp tác của trẻ còn phụ thuộc vào cách GV thiết kế tình huống khám phá, hướng dẫn giao tiếp và hỗ trợ trẻ trong quá trình tương tác với nhau. Vì vậy, vai trò của GV không chỉ nằm ở việc chuẩn bị môi trường mà còn ở khả năng quan sát, lắng nghe và điều chỉnh cách tổ chức hoạt động phù hợp với đặc điểm của từng nhóm trẻ.

Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy việc xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia không nhất thiết phụ thuộc vào việc sử dụng các thiết bị hiện đại mà có thể khai thác

hiệu quả những vật liệu gắn gũi trong cuộc sống nếu được lựa chọn và tổ chức phù hợp. Các nguyên vật liệu quen thuộc có thể trở thành phương tiện hỗ trợ trẻ quan sát, thao tác và hình thành những cách tiếp cận khác nhau trong quá trình khám phá. Trong quá trình này, GV giữ vai trò là người quan sát, lắng nghe và điều chỉnh môi trường dựa trên nhu cầu, hứng thú cũng như cách thức tham gia của trẻ.

Tuy nhiên, nghiên cứu được thực hiện trên một nhóm trẻ tại một cơ sở giáo dục mầm non cụ thể và chưa có nhóm đối chứng, vì vậy các kết quả chủ yếu mang giá trị mô tả trong phạm vi nghiên cứu hiện tại. Những thay đổi được ghi nhận ở trẻ chưa đủ cơ sở để khẳng định mối quan hệ nhân quả giữa việc xây dựng môi trường theo mô hình Reggio Emilia và sự phát triển của trẻ. Do đó, cần có thêm những nghiên cứu tiếp theo với phạm vi rộng hơn, số lượng trẻ tham gia nhiều hơn và các phương pháp đánh giá phù hợp hơn để tiếp tục xem xét khả năng vận dụng, điều chỉnh và hoàn thiện môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia trong giáo dục mầm non.

3. Kết luận

Nghiên cứu đã đề xuất ba biện pháp xây dựng môi trường giáo dục hỗ trợ hoạt động khám phá khoa học cho trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi theo mô hình Reggio Emilia, bao gồm: xây dựng môi trường vật chất mở; tổ chức môi trường tương tác; và duy trì môi trường linh hoạt thông qua việc quan sát, ghi nhận quá trình khám phá của trẻ. Các biện pháp được xây dựng trên cơ sở xem trẻ là chủ thể tích cực trong quá trình hình thành hiểu biết, trong đó môi trường giáo dục được xem là một yếu tố hỗ trợ quan trọng, còn GV giữ vai trò thiết kế, tổ chức, quan sát và điều chỉnh môi trường phù hợp với nhu cầu, hứng thú và quá trình tham gia của trẻ.

Kết quả nghiên cứu bước đầu cho thấy việc xây dựng môi trường khám phá khoa học theo hướng mở, linh hoạt và phù hợp với các nguyên tắc của mô hình Reggio Emilia có thể tạo thêm cơ hội để trẻ tham gia tích cực hơn vào quá trình khám phá. Thông qua sự tương tác với không gian, học liệu và các nguyên vật liệu đa dạng, trẻ có điều kiện quan sát, thử nghiệm, trao đổi ý tưởng và thể hiện kết quả khám phá theo cách riêng của mình. Đồng thời, quá trình quan sát và tài liệu hóa hoạt động của trẻ cũng hỗ trợ GV hiểu rõ hơn về nhu cầu, hứng thú và cách thức trẻ xây dựng hiểu biết, từ đó có những điều chỉnh phù hợp trong quá trình tổ chức môi trường giáo dục.

Nghiên cứu góp phần cung cấp định hướng tham khảo cho GV mầm non trong việc tổ chức môi trường khám phá khoa học theo hướng mở, linh hoạt và phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ mẫu giáo 5–6 tuổi. Tuy nhiên, do nghiên cứu được thực hiện trong phạm vi một cơ sở giáo dục cụ thể và chưa có nhóm đối chứng, các kết quả chủ yếu mang giá trị mô tả trong bối cảnh nghiên cứu hiện tại. Vì vậy, cần có những nghiên cứu tiếp theo với phạm vi rộng hơn, số lượng trẻ tham gia lớn hơn và các cách tiếp cận đánh giá phù hợp hơn để tiếp tục xem xét khả năng vận dụng cũng như mức độ phù hợp của các biện pháp xây dựng môi trường khám phá khoa học theo mô hình Reggio Emilia trong thực tiễn giáo dục mầm non.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021). Thông tư số 01/VBHN-BGDĐT ngày 13/4/2021 ban hành Chương trình Giáo dục mầm non.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2013). *Beyond quality in early childhood education and care: Languages of evaluation* (3rd ed.). Routledge.
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (Eds.). (2012). *The hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation* (3rd ed.). Praeger.
- Gandini, L. (2012). Connecting through caring and learning spaces. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation* (3rd ed., pp. 317–341). Praeger.
- Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning*. Routledge.